

Posudek bakalářské práce

Autor: **Matyáš Pelant**

Název: **Dekolonizace lusofonní Afriky – různé úhly pohledu**

Současný stav mezinárodních vztahů není pouze součtem momentálních bilaterálních kontaktů či konfliktů a ryze aktuálního systému vzniklého z těchto relací. Je rovněž součtem historických vlivů ovlivňujících nejen faktor prestiže jednotlivých aktérů, ale také chování a význam subsystémů založených na předchozím soužití, vzniklých vazbách ekonomických, psychologických, lingvistických a jiných. Proto je velmi aktuálním úkolem v oblasti mezinárodních studií analyzovat – zvláště při zosřující se diskrepanci Sever-Jih – rozporuplné dědictví koloniální historie. Recentní a soudobé tendence příliš abstrahovat a schematizovat vývoj mezinárodních vztahů (objevující se například v tranzitologii) se při hlubším ponoru do specifické tematiky ukazují jako nepřesné a málo pomáhají vysvětlit soudobé konflikty nebo vývojové anomálie určitého regionálního prostoru.

Matyáš Pelant jako zkušený portugalista pojednal jeden z velmi svébytných a dosud málo studovaných vývojových jevů, a to opožděnou dekolonizaci portugalské koloniální říše, která vyvolala rozsáhlou krizi mezinárodních vztahů po druhé světové válce, zejména v letech 1960-1974, a svými důsledky ovlivňuje rozsáhlou část světa.

Počáteční Seznam zkratk (s. 2) umožňuje vyznat se v řadě dále užívaných institucionálních pojmů. V Úvodu (s. 3) autor naznačuje rozsah zvoleného tématu a metody použité pro zpracování rozsáhlého materiálu a faktografie do bakalářské práce. Nutnou expoziční kapitolu Portugalsko a jeho říše (s. 3 an.) koncipuje jako odraz historického faktu ve filosofii, kultuře a psychologii, stručně charakterizuje problematiku portugalské zámořské expanze, využití a správy zámořských území a problematiku kolonialismu jako systému převládajícího v dané historické periodě. Obecně a v celé historické šíři charakterizuje také Dekolonizaci (s.12 an.), kde vhodně používá zejména afrických příkladů a analogií.

Jádrem práce je 4. kapitola Konec poslední koloniální říše (s.16-36). Autor nejprve podává přehled koloniální války ve třech pevninských afrických územích pod portugalskou správou. V pododdílu ironicky nazvaném Příkladná dekolonizace dokazuje analýzou různých teoretických přístupů i praktických postupů, že tato dekolonizace příkladná nebyla. Rozebírá pak v chronologickém pořadí individuální dění v dekolonizovaných afrických zemích, tj. v Guineji-Bissau, Mosambiku, Kapverdských ostrovech, Svatém Tomáši a Princově ostrově i v Angole. Důležitým dovětkem je výčet hlavních důsledků dekolonizace pro samotné Portugalsko v oblasti demografie, politiky, kultury, psychologie, zahraniční politiky nebo ekonomiky.

Závěr (s. 37) sumarizuje zjištěná fakta a jejich význam. Chronologie (s. 38 an.) umožňuje vyznat se v poměrně komplikovaném procesu v jeho následnosti i kauzalitě. Předepsané Résumé (s. 41) a vhodně rozčleněný Seznam literatury (s. 41-43) plní požadavky na formální vybavení práce.

Bakalářská práce plně odpovídá záměrům stanoveným pro absolventy Institutu mezinárodních studií Fakulty sociálních věd Univerzity Karlovy. Je dobře koncipovaná, formulace jsou pregnantní, autor vhodně využívá svých jazykových dispozic, především výtečné znalosti portugalštiny. Oceňuji především znalost dostupné české i zahraniční relevantní literatury k tématu, a to i literatury nahlížející na problém ze specificky regionálního afrického hlediska (kupříkladu literatury kapverdské). Vzhledem k rozsahu bakalářské práce nelze mít maximalistické požadavky na další literaturu, která je zejména v Portugalsku, ale i v anglosaských zemích nesmírně rozsáhlá jak co do titulů, tak co do názorového spektra. Kvalifikované posouzení dílčí tematiky vrcholí v realistických a kvalifikovaných soudech autora.

K některým detailům lze vznést výhrady. Začátek portugalských objevných cest je spíše rekognoskační muslimského protivníka v severozápadní Africe než „zajištěním přístupu do Indie“ (s. 5). Bělošskou menšinu kolem Iana Smithe v Jižní Rhodesii asi není vhodné nazvat „vzbuřenci“ (proti komu se vzbuřili? – s.15). Namísto slova „caetanismus“ (s. 19) se pro období vlády Marcela Caetana (1968-1974) v Portugalsku běžně používá pojem „marcelismus“. Autor zůstal tématicky především na africké půdě, jen velmi okrajově se věnuje jak brazilské předehře portugalské dekolonizace, tak dekolonizaci ve třech asijských zbytcích portugalské říše (Portugalská Indie, Východní Timor, Macau); přitom pro mezinárodní vztahy jsou všechny tři zcela odlišné kauzy velmi poučné.

V textu, který mám k dispozici (je možné, že autor provedl v definitivním tisku korekce), existuje řada drobných překlepů: Race Realitons (má být Relations – s.5, pozn.), Cróniica (s.5, pozn.), São Jorge de la Mina (s. 6) nebo S. J. de Mina (s. 39) má být „da Mina“, Guerra Junqueira (s. 9, správně Junqueiro), Ndanga má být Ndongo a není to enkláva Cabinda (s. 9), nýbrž prostor na východ od Luandy, Queriubus (s. 9) jsou zřejmě ostrovy Querimbas, Náčelník Ngannghuae (s. 9) se jmenoval Ngungunhane, etnikum není Kimbundu (s. 11, ki- je předpona pro jazyk), panafikanismus (s. 17). Drobných překlepů je více (s. 27, 30, 40 aj.), na s. 41 vznikl řádek psaný česky portugalskou klávesnicí. Na špatném řádku se ocitla také Zídkova práce Československo a francouzská Afrika v seznamu literatury. Jen výjimečně vznikly chybičky interpunkční: na s. 9 chybí čárka za vloženou vedlejší větou, na s. 19 před „a proto“.

Tyto kritické poznámky se nikterak netýkají podstaty práce. Ta je podle našeho názoru velmi kvalitní a zaslouží si nejen být obhájena, ale také vysoce oceněna.

Vysoké Mýto 23.12.2006

Doc. PhDr. Jan Klíma
Univerzita Hradec Králové